

V Praze, 14. 1. 2019

TISKOVÁ ZPRÁVA ČESKÉ ŽENSKÉ LOBBY

Tvrzení Mons. Piňhy jsou záměrnou dezinterpretací textu Úmluvy proti násilí, tzv. Istanbulské úmluvy

Ačkoli státní zástupce vyhodnotil trestní oznámení České ženské lobby jako nedůvodné, shledal, že Mons. Piňha se ve svém zářijovém kázání neopíral o fakta, ale záměrně dezinterpretoval mezinárodní lidskoprávní dokument. Dle názoru státního zástupce "projev Mons. Petra Piňhy byl primárně kritikou (byť kritikou věcně nesprávnou) textu tzv. Istanbulské úmluvy, přičemž nelze vyloučit, že se jednalo o záměrné zveličení předmětného textu dovedené až ad absurdum – viz zmínky o koncentračních táborech, o nadřazenosti homosexuálů či postavení pod úroveň živočichů – s cílem vyburcovat kritiky ratifikace této úmluvy a dosáhnout tak odmítnutí její ratifikace".

Vyrozumění obvodního státního zástupce pro Prahu 1 Mgr. Jana Lelka ohledně trestního oznámení České ženské lobby na šíření poplašné zprávy uvádí: „Tvrzení Mons. Petra Piňhy uvedená v jeho kázání ze dne 28. 9. 2018 nemají v textu tzv. Istanbulské úmluvy žádný podklad, resp. se tato tvrzení z textu této úmluvy nepodávají. Tato tvrzení jsou dezinterpretací textu oné úmluvy.“ Přesto však státní zástupce považuje trestní oznámení **České ženské lobby**, ve kterém vyjádřila podezření, že Mons. Piňha se mohl kázáním v katedrále sv. Víta dne 28. 9. 2018 dopustit jednání, nesoucí znaky skutkové podstaty trestného činu šíření poplašné zprávy podle § 357 tr. zákoníku, a to v souvislosti s jeho tvrzeními ohledně obsahu tzv. Istanbulské úmluvy, za nedůvodné.

Česká ženská lobby považuje za podstatné potvrzení státního zástupce, že se kázání neopírá o fakta a jde o záměrnou dezinterpretaci mezinárodního lidskoprávního dokumentu, a nezvažuje podání žádosti o přezkoumání podle § 16a odst. 7 zákona o státním zastupitelství. „Další právní stanoviska uvádějí, že vyjádření natolik vlivné osoby, jako Mons. Piňha, navíc v tak významný den, nelze považovat za pouhá vyjádření subjektivního názoru, a proto považujeme naše rozhodnutí podat trestní oznámení za správné. V demokratické společnosti, ve které stále žijeme, je nezbytné se vymezovat proti záměrným lžím, nepravdám a manipulacím,“ dodává předsedkyně ČŽL PhDr. Eliška Kodyšová, PhD.

Istanbulská úmluva je nejobširnější mezinárodní smlouvou, usilující o vyřešení závažného problému porušování lidských práv, který představuje násilí na ženách a domácí násilí. Jejím cílem je ochrana a pomoc obětem, efektivní stíhání pachatelů a prevence. Preventivní přístup míří na informování, vzdělávání a výchovu tak, aby ve společnosti i rodinách převažoval vzájemný respekt. Česká republika je mezi posledními státy Rady Evropy, které k ní zatím nepřistoupily.

Právní vyjádření viz níže, str. 3 – 6.

Kontakt:

Mgr. Věra Nováková, advokátka spolupracující s ČŽL, novakova@advokatliberec.cz, 777 032 475
PhDr. Hana Stelzerová, ředitelka České ženské lobby, hana.stelzerova@czlobby.cz, 725 820 266

Česká ženská lobby je síť organizací, která hájí práva žen v České republice. V současnosti spojuje 37 proženských organizací. Jejím cílem je přenášet skutečné problémy žen na politickou úroveň a zlepšovat podmínky žen ve společnosti. Je součástí Evropské ženské lobby, která sdružuje ženské a genderové organizace Evropy a spolupracuje s evropskými institucemi. Česká ženská lobby prosazuje zájmy všech žen bez ohledu na jejich rasu, etnický původ, zdravotní stav, sexuální orientaci, věk, náboženství či víru.

Příloha:

Právní pohledy na stanovisko státního zástupce, které předkládáme veřejnosti do diskuse:

Mgr. David Oplatek – advokát spolupracující s organizací ProFEM – centra pro oběti domácího a sexuálního násilí

Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 1 vyhodnotilo oznámení jako zjevně nedůvodné, jelikož dle jeho názoru jednání mons. Piňhy nenaplňuje podezření ze spáchání jakéhokoliv trestného činu. Vzhledem k tomuto bylo dané trestní oznámení hodnocené jako podání a jako takové bylo bez dalších úkonů založeno. K řešení je předložena otázka, zda by mohlo kázání mons. Petra Piňhy, které proběhlo v katedrále sv. Víta dne 28. 9. 2018, naplňovat znaky skutkové podstaty trestného činu šíření poplašné zprávy.

Právní rozbor je založen na následujících dokumentech:

- vyrozumění Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1 ze dne 14. 11. 2018
- zák. č. 40/2009 Sb., tr. zákoník
- ŠÁMAL, P. a kol., Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012
- JELÍNEK, J., Trestní právo procesní. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016
- JELÍNEK, J., Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou: zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, advokátní tarif. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2016.

Trestný čin šíření poplašné zprávy

1. Trestný čin šíření poplašné zprávy je zakotven v Hlavě X. zvláštní části trestního zákoníku, konkrétně v ustanovení § 357 zák. č. 40/2009 Sb., tr. zákoníku. Hlava desátá upravuje trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných, jejímž účelem je ochrana demokratického právního státu, řádné činnosti orgánů státu, pořádek ve věcech veřejných a v neposlední řadě nerušené soužití lidí. Trestný čin šíření poplašné zprávy je zařazen v díle šestém, jejímž druhotným chráněným zájmem je ochrana veřejného pořádku zahrnující veřejný klid, veřejný pořádek a klidné občanské soužití.

2. Trestného činu šíření poplašné zprávy se dopustí ten, kdo rozšiřuje poplašnou zprávu, která je nepravdivá a úmyslně tím způsobí nebezpečí vážného znepokojení alespoň části obyvatelstva nějakého místa. Tento trestný čin chrání obyvatelstvo před vyvoláním vážných obav na základě rozšiřování nepravdivých poplašných zpráv.

Při svém rozhodnutí vycházelo státní zastupitelství z komentáře P. Šámala k trestnímu zákoníku, kde je vyložen pojem poplašné zprávy. Ta je chápána jako „zpráva, která je podle svého obsahu způsobilá vyvolat obavy z nějakých, byť i neurčitých budoucích událostí zasahujících nepříznivě do života alespoň části obyvatelstva nějakého místa např. tak, že by došlo k ohrožení života lidí a jejich majetků anebo avizovaná událost svými následky mohla jinak negativně život lidí ovlivnit nebo omezit, jako je tomu např. u hrozby nebezpečí válečného konfliktu, protržení hráze přehrady a zaplavení vesnic či měst anebo výbuchu jaderné elektrárny a radioaktivního zamoření okolí apod.“

Po posouzení kázání Mons. Piňhy pak obvodní státní zastupitelství založilo své rozhodnutí na těchto zásadních argumentech:

- a) **Tvrzení Mons. Petra Piňhy jsou dezinterpretací textu IÚ;** přičemž dezinterpretace právního textu, byť jakkoliv kontroverzní či dokonce klamná, nemůže zakládat trestní odpovědnost pro jakýkoliv trestný čin (ani trestný čin šíření poplašné zprávy podle § 357 tr. zákoníku), neboť text předmětné úmluvy je volně k dispozici a prostým nahlédnutím do takového textu lze jednoduše ověřit reálnost oněch tvrzení (nemůže tak nastat následek v podobě nebezpečí vážného znepokojení alespoň části obyvatelstva nějakého místa)
- b) **Byť se jednalo o projev sledovaný velkým počtem osob, jakož i sdělovacími prostředky, jednalo se toliko o vyjádření subjektivního názoru** (hodnocení) na text předmětné úmluvy. Ač se jednalo o hodnocení jakkoliv kontroverzní, požívá ochrany svobody projevy ve smyslu čl. 10 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, resp. čl. 17 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

S výše uvedenými závěry obvodního státního zastupitelství lze polemizovat hned v několika směrech:

1. Mons. Piňha pronesl své kázání před částí obyvatelstva v zaplněném kostele sv. Víta v Praze, navíc natočené kázání je volně dostupné prostřednictvím sítě Youtube. Bezpochyby se jedná o rozšiřování sdělení, které má informační hodnotu, tedy o šíření zprávy.
2. Nelze zcela bez výhrad akceptovat argument, že vzhledem k tomu, že text Istanbulské úmluvy je volně k dispozici a je možné tedy ověřit reálnost tvrzení pouhým nahlédnutím do dokumentu, není založena trestní odpovědnost za provedené výroky. Na tomto místě je důležité podotknout, že požadavek možnosti ověřit si reálnost tvrzení nevyplývá ze skutkové podstaty trestného činu šíření poplašné zprávy ani z uváděné literatury. V komentáři k trestnímu zákoníku, ze které státní zastupitelství vychází, je uveden jako příklad poplašné zprávy protržení hráze přehrady a zaplavení vesnic či měst. I v těchto případech je možné, aby obyvatelé šli k hrázi a podívali se na stav a sami si ověřili reálnost výroku. Dá se usuzovat, že každou poplašnou zprávu lze nějakým způsobem ověřit, avšak obyvatelé v případech poplašných zpráv nejednají racionálně, ale impulzivně, právě z důvodu, že může být ohrožen jejich život a zdraví. A v tom právě spočívá společenská škodlivost šíření poplašné zprávy. Obdobně za situace, když někdo v plném sále zvolá „Hoří!“ je vyvolána panika, i když lze usoudit, že i v tomto případě by mohla být zpráva ihned ověřena pouhým obhlédnutím místa a přítomnosti kouře, apod. avšak to není požadováno. V kázání mons. Piňha zdůrazňuje, že se nelze opírat pouze o text Istanbulské úmluvy, ale „Všechno nebezpečné a nepřijatelné je teprve v důvodové zprávě, která je tak rozsáhlá, že ji běžný člověk a patrně i dost poslanců nebude číst.“ Toto tvrzení může jasně odradit část obyvatelstva, aby si uváděné výroky zkontrolovalo. Je jim řečeno, že by museli znát kontext dalších dokumentů a smluv a nepřímo je sděleno, že by to zvládla jen osoba s právnickým vzděláním, což jednoznačně působí na vůli lidí číst dokument, aby zjistili pravdivostní hodnotu výroku.

- U trestného činu šíření poplašné zprávy je osoba šířitele zprávy podstatným hlediskem pro posouzení poplašného charakteru a možnosti vyvolat vážné znepokojení u části obyvatelstva, čímž se však Obvodní státní zastupitelství nezabývalo. Dané výroky byly proneseny knězem, tedy osobou mající vyšší postavení a též daleko vyšší věrohodnosti. U křesťanské společnosti není absolutně obvyklé zpochybňovat postavení kněze a už vůbec ne tvrzení pronesená v kázání, ta se ve velké míře přijímají bez dalšího. Ad absurdum věřící člověk po kázání v kostele nejde do běžně dostupné Bible, aby zjistil, zda obsahuje daná poselství, přičemž Bible je prakticky v každé domácnosti oproti Istanbulské úmluvě. Mons. Piřha je navíc nositelem čestného titulu „monsignor“, který není běžný pro všechny kněze, ale je udělen jen v odůvodněných případech, což ho může v očích stavět opětovně do důvěryhodnější pozici oproti normálnímu knězi. Dalším faktorem je, že je obecně známo, že mons. Piřha je bývalým ministrem školství, a tak je možné jeho poselství přikládat vyšší váhu.
- Mons. Piřha ve svém projevu mimo jiné řekl: „Za každý nesouhlas budete deportováni do nápravně-výchovných pracovních táborů vyhlazovacího charakteru.“, což uváděl v přímém kontextu s ratifikací Istanbulské úmluvy. Nejedná se o ojedinělý výrok tohoto typu, ale komplex tvrzení, která ve svém spojení mohou být způsobilá vyvolat obavy z budoucích událostí, tak jak uvádí komentářová literatura k trestnímu zákoníku. Mons. Piřha ve svém kázání uváděl konkrétní vizi budoucnosti, která nastane po implementaci Istanbulské úmluvy. Jeho tvrzení jsou způsobilá vyvolat důvodnou obavu, že budou porušována lidská práva, což je účelem poplašné zprávy vyžadovaným komentářovou literaturou.
- Obvodní státní zastupitelství je toho názoru, že předmětné kázání v kostele požívá ochrany svobody projevu dle čl. 17 Listiny základních práv a svobod. Na tomto místě je nutné poukázat na základní premisu, podle které ústavně zaručená práva a svobody nejsou neomezitelná. V posuzovaném případě stojí proti sobě několik nezadatelných práv, přičemž při jejich konfliktu je třeba posuzovat důležitost jednoho, kterého z nich. Svoboda projevu zde naráží na ostatní základní lidská práva zaručená Listinou základních práv a svobod.

Závěr

Je zřejmé, že k závěrům učiněným obvodním státním zastupitelstvím lze nalézt relevantní protiargumenty, nicméně nelze opomenout důležitý aspekt celé záležitosti, který musí být též brán v úvahu, a na němž by úspěšnost trestního oznámení mohla být zpochybněna. Při posuzování trestnosti jednání Mons. Piřhy je nutné mít na paměti zásadu subsidiarity trestní represe, což znamená, že na protiprávní jednání je třeba reagovat prostředky trestního práva až v krajních případech v souladu s pomocnou (subsidiární) úlohou trestního práva v právním řádu a ve společnosti.

Mgr. Věra Nováková – advokátka, bývalá státní zástupkyně

1. Posouzení vyrozumění OSZ pro Prahu 1 o nedůvodnosti trestního oznámení:

Obecně k trestnosti jednání Petra Piřhy mám za to, že po stránce formální byly znaky přečinu šíření poplašné zprávy jednáním popsaným v trestním oznámení naplněny. Jednání by nemuselo být posouzeno ze strany státního zástupce jako trestné jen s odkazem na princip subsidiarity trestní represe, zakotvený v § 12 odst. 2 tr. zákoníku, tedy že trestněprávními prostředky lze reagovat na protiprávní jednání až v případech, kdy jsou jiné prostředky neúčinné nebo nevhodné. Nemyslím si, že by realizace svobody vyznání znamenala širší právo na svobodu slova a jakoukoliv trestněprávní imunitu. Z mého pohledu se jedná o skutek přinejmenším hraniční s tím, že osobně mám za to, že hranice trestnosti ze strany p. Piřhy byla spíše překročena. Zejména s ohledem k okolnostem, kdy výroky pronesl jako jedna z nejvyšších autorit katolické církve, požívající důvěry

přinejmenším části obyvatelstva a se zjevně přímým úmyslem znepokojení alespoň části obyvatelstva vyvolat. Za svými výroky si i nadále stojí, nijak je nevzal zpět, přičemž prokazatelně došlo i k následku v tom směru, že reálné znepokojení lidí skutečně nastalo.

K odůvodnění státního zástupce mám ve shodě s kolegy výhrady, neboť je odůvodněno nerelevantními argumenty. Pro posouzení trestnosti je mj. nerozhodné, zda lze nepravdivost tvrzení ověřit v textu Istanbulské úmluvy. Navíc p. Piňha v kázání tvrdí, že jím uváděné hrozby vyplývají nikoliv z textu Istanbulské úmluvy, ale z její důvodové zprávy.

Ohledně možnosti požádat nejbližše vyšší státní zastupitelství o přezkoumání vyřízení podání podle § 16a odst. 7 zákona o státním zastupitelství mám za to, že k tomu způsob vyřízení trestního oznámení státním zástupce OSZ pro Prahu 1, zejména tedy jeho odůvodnění, prostor dává, nicméně jsem toho názoru, že to k trestnímu řízení a následně k trestnímu stíhání Petra Piňhy nepovede.